

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนา มีหลักคำสอนที่ให้พุทธศาสนิกชนมีศรัทธาเป็นพื้นฐาน แต่เป็นศรัทธาที่มีเหตุผล (Belief) ที่ผู้ศรัทธาสามารถนำไปสู่การพัฒนาปัญญาได้ ความเชื่อ^๑ เป็นสิ่งที่อยู่ในความนึกคิดของมนุษย์ และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่แสดงออกมา ศรัทธาคือความเชื่อจะเป็นแรงดลใจให้มนุษย์มีพฤติกรรมต่าง ๆ อันจะนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งใจไว้ ดังนั้น ศรัทธาหรือความเชื่อจึงมีอิทธิพลต่อการกำหนดวิถีชีวิตของแต่ละบุคคลและสังคม ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมาของบุคคลนั้น ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่ากรรม กรรมจึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญหลักธรรมหนึ่งที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา และเป็นหลักธรรมที่มาจากศรัทธาพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่แสดงออกมาอันนำไปสู่การกำหนดค่านิยมและวิถีชีวิตของคนในสังคมทำให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขโดยมีหลักเชื่อว่าถ้าบุคคลทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี และตรงกันข้ามถ้าทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่วตอบแทนเช่นเดียวกัน ดังพระพุทธพจน์ว่า “บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว”^๒ ส่วนความหมายของกรรมจากการศึกษาในพระไตรปิฎกและอรรถกถา ทำให้ทราบว่ากรรมเป็นคำกลาง ๆ แปลว่าการกระทำหมายถึงการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา

ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กัมมํ วทามิ”^๓ แปลความว่า ภิกษุทั้งหลาย เจตนาอันเองเราเรียกว่ากรรม บุคคลจงใจแล้วจึงกระทำ ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ^๔ แสดงออกทางกาย ทางวาจาและทางใจ การกระทำทั้งสามทางนี้ที่สำคัญที่สุดคือทางจิตใจ เพราะการกระทำทางกายวาจาล้วนเกิดจากจิตใจเป็นผู้สั่งการทั้งสิ้น หากไม่มีจิตเป็นผู้สั่งการหรือไม่มีเจตนาแล้ว ย่อมไม่มีผลแห่งกรรม และกรรมนั้นก็ไม่ได้หมายถึงเฉพาะกรรมชั่วที่บุคคลทำไว้ในอดีตตามที่คนทั่วไปเข้าใจเท่านั้น แต่หมายถึง กรรมทั้งดีและชั่วที่บุคคลได้ทำไว้ทั้งในปัจจุบัน และที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย คือถ้าพูดถึงการกระทำเมื่อไรก็เมื่อนั้นแหละจะเป็นอดีต

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๙๐.

^๒ อัง.ติก. (ไทย) ๒๗/๑๔๔/๑๐๓.

^๓ อัง.ญก. (บาลี) ๒๒/๖๓/๓๙๕.

^๔ อัง.ญก. (ไทย) ๒๒/๖๓/๕๗๗.

ปัจจุบันหรืออนาคตก็ตาม การกระทำนั้นๆ เป็นกรรมทั้งสิ้น^๕ พระธรรมปิฎก^๖ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องกรรมไว้ในหนังสือเรื่อง กรรมของชาวพุทธ “ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง” ว่า ถ้าชาวพุทธตั้งอยู่ในหลักที่ถูกต้องแล้ว ก็จะเชื่อในเรื่องกรรมหวังผลจากกรรม คือหวังผลจากการกระทำด้วยความเพียรพยายามของตนโดยใช้สติปัญญาพิจารณาตามเหตุตามผล ซึ่งจะทำให้เราสามารถพัฒนาตนเองได้ไม่มัวมาตื่นข่าวมงคล ทำให้ต้องเสียเวลาซึ่งหาประโยชน์อันใดมิได้ เสียเวลาพัฒนาตนเองไปกับการหวังพึ่งปัจจัยจากภายนอก ความเชื่อเรื่องกรรมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับความเป็นชาวพุทธ หากเราจะเชื่ออะไรเป็นพิเศษออกไปโดยไม่มีความหนักแน่นในการทำความดี โดยนั่งคอยนอนคอยโชค หวังผลจากการดลบันดาลเท่านั้น ก็เป็นอันว่า ขัดต่อหลักความเชื่อในเรื่องกรรม ซึ่งหมายถึงการกระทำ เมื่อไม่ได้ผลดังที่รอ การคอย ก็คือการสูญเปล่านั้นเอง

หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาสามารถอธิบายเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรมนี้ได้กระจ่างชัดเจนป้องกันความเข้าใจไม่ถูกต้องได้ เพราะศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งเหตุผล มีระบบความเชื่อความศรัทธาที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งปัญญา (ปัญญาสัมปยุต) ความหมายของคำว่ากรรมมีมากมายไปตามความเข้าใจของคน แต่พระพุทธศาสนาสอนให้เชื่อเรื่องของกรรมไม่ให้เชื่อโชคลาง เชื่อดวงดาว เชื่อลายเส้นบนฝ่ามือ เชื่อไสยศาสตร์ เชื่อมงคลตื่นข่าวหรือข่าวลือ แต่ให้เชื่อกรรมเชื่อผลของกรรม สมดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^๗ นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาท่านได้กล่าวถึงศรัทธา ๔ คือความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล (Saddha : Faith ; Balief ; Confidence) ได้แก่ (๑) กัมมสัทธา (Kamma saddha) เชื่อกรรม เชื่อการกระทำ เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง (๒) วิปากสัทธา (Vipaka saddha) เชื่อวิบาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง (๓) กัมมัสสกตาสัทธา (Kammassakata saddha) เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของจะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน และ (๔) ตถาคตโพธิสัทธา (Tathagatabodhi saddha) เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง ๙ ประการ

หลักกรรม หรือกฎแห่งกรรมมีอยู่ว่า “บุคคลทำกรรมใดไว้ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เขาย่อมต้องรับผลแห่งกรรมนั้น”^๘ แต่เนื่องจากกรรมบางอย่าง หรือการกระทำบางคราวไม่มีผล

^๕ พระธรรมปิฎก, (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๙), หน้า ๔๖.

^๖ พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตฺโต), ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง, พิมพ์ครั้งที่ ๖๐, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๔), หน้า ๗.

^๗ พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔๐.

^๘ อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๕๗/๑๐๑.

ปรากฏชัดในทันที ผู้มีปัญญาน้อยจึงมองไม่เห็นผลแห่งกรรมของตน จึงทำให้สับสน และเข้าใจไขว่ไขว่^๙ จนกลายมาเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันมากที่สุดใน การแก้ปัญหาในเรื่องนี้ที่เหมาะสมและถูกต้องที่สุด คือ การกลับไปศึกษาหาคำตอบจากพระพุทธพจน์เรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม ที่มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกและอรรถกถา จึงเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนเรื่องกรรม และให้ความสำคัญว่าหลักกรรมเป็นหลักธรรมใหญ่และสำคัญ ทั้งนี้เพราะกรรมได้ให้ความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์กรรมจึงเป็นหลักธรรมมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมบุคคลที่จะมีชีวิตดีขึ้นหรือเสื่อมลง มีทุกข์หรือสุขนั้น มีผลมาจากกรรมของตนเองทั้งสิ้น มิใช่ว่าการกระทำของผู้อื่นในการกระทำทุกอย่างย่อมมีผลเรียกว่า วิบาก ที่บุคคลได้กระทำจะต้องเป็นผู้รับ สังคมไทยแต่เดิมได้มีการปลูกฝังค่านิยมเรื่องกรรม ให้เชื่อในกฎแห่งกรรม จนมีสำนวนไทยว่า **“ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”** และยกย่องคนดี คือ คนที่มีศีลธรรม แต่ปัจจุบันสังคมไทยได้มีค่านิยมที่เปลี่ยนไป การให้ความสำคัญเรื่องกรรมมีน้อยลง สาเหตุเพราะสังคมไทยได้รับวัฒนธรรมของชาวตะวันตกเข้ามา ยอมให้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทเพื่ออำนวยความสะดวก สบายต่อวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยในทุกเรื่อง จนส่งผลให้ความเชื่อ ค่านิยมของคนไทยเปลี่ยนไปเป็นสังคมบริโภคนิยมและวัตถุนิยม ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุ^{๑๐} กล่าวว่าไว้ว่าสังคมไทยปัจจุบันรวมทั้งความเชื่อ และทัศนคติได้มีการเปลี่ยนไปตามยุคสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีแนวโน้มเป็นวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ความเชื่อเรื่องกรรมแบบเดิมอาจจะเปลี่ยนแปลงไปแล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคนสมัยใหม่

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา และต้องการทราบเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมของพุทธศาสนิกชนอำเภอเมืองนครราชสีมาว่ามีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมมากน้อยเพียงใด ซึ่งสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เพราะพุทธศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ในเมืองนครราชสีมาจัดอยู่ในชุมชนเมืองที่มีขนาดใหญ่และเป็นสังคมที่มีความเจริญมายาวนานมาก มีการนับถือพระพุทธศาสนาหลายชั่วอายุคน ซึ่งคนในชุมชนนี้ได้รับการอบรมบ่มบอกล่าวพร้าสอนจากบรรพบุรุษเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรมนี้มาพอสมควร เป็นสังคมที่อยู่กันอย่างมีความสงบสันติมาโดยตลอด ปัจจุบันชุมชนนี้มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุดของประเทศไทย และการอยู่ร่วมกันของคนหมู่มากย่อมนำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งทางสังคมก็ย่อมมีตามมาแน่นอน

^๙ วสิน อินทสระ, **หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔.

^{๑๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, หน้า ๑๘๗.

^{๑๑} พุทธทาสภิกขุ, **ท่านพุทธทาสกับการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุลสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓.

เพราะธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนนั้นต้องการได้รับแต่สิ่งที่ดีงามตามความต้องการของตนเอง หากสิ่งที่ต้องการนั้นได้มาถูกต้องตามทำนองคลองธรรมก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าได้มาโดยการเบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นแล้วได้มา โดยปราศจากศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมกำกับแล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหาของสังคม ซึ่งนับว่ามีอิทธิพลต่อการดำเนินวิถีชีวิตของทุกคนอย่างปฏิเสธไม่ได้ เพื่อเป็นการนำเสนอข้อมูลทางวิชาการที่เป็นระบบและเชื่อถือได้ เป็นประโยชน์ต่อผู้ใฝ่รู้อยากจะรู้ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาและแก้ปัญหาศีลธรรมจริยธรรมของสังคม และสามารถตอบโจทย์ทางสังคมในเรื่องนี้ให้เป็นที่กระจ่างกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้อีกทั้งยังจะทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์มีเข็มทิศชีวิตที่ถูกต้อง ผลคือความสงบร่มเย็นของคนในสังคมที่อยู่ร่วมโลกกันก็มีได้ตลอดทั้งผลที่เป็นปรมาตมก็คือความปลอดภัยในสังสารวัฏ โดยการกระทำตนให้บริสุทธิ์ จนถึงการหลุดพ้นจากกิเลสอาสวะเข้าสู่พระนิพพาน ไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดตามกฎแห่งกรรมกันอีกต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมของพุทธศาสนิกชนอำเภอเมือง

นครราชสีมา

- ๑.๒.๓ เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมตามตัวแปร เพศ อายุ การศึกษา และภูมิสำเนาของพุทธศาสนิกชนอำเภอเมืองนครราชสีมา

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ คำสอนในพระพุทธศาสนา กล่าวถึงความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมไว้อย่างไร
- ๑.๓.๒ พุทธศาสนิกชนในอำเภอเมืองนครราชสีมา มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมหรือไม่เพียงใด
- ๑.๓.๓ พุทธศาสนิกชนในอำเภอเมืองนครราชสีมาที่มีเพศ อายุ การศึกษา และภูมิสำเนาต่างกัน มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมแตกต่างกันอย่างไร

๑.๔ สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาวิจัยความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมของพุทธศาสนิกชนอำเภอเมืองนครราชสีมา ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานในการวิจัยไว้ดังนี้

- ๑.๔.๑ พุทธศาสนิกชนที่มีเพศต่างกันมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมแตกต่างกัน

๑.๔.๒ พุทธศาสนิกชนที่มีอายุต่างกันมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมแตกต่างกัน

๑.๔.๓ พุทธศาสนิกชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมแตกต่างกัน

๑.๔.๔ พุทธศาสนิกชนที่มีภูมิลำเนาต่างกันมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมแตกต่างกัน

๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ตอนที่ ๑ การศึกษาความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

การศึกษาความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารดังนี้

๑. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

๒. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำรา บทความ ข้อเขียน และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

๓. เนื้อหาที่ศึกษา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา แยกเป็น ๓ ประเด็น ได้แก่

๓.๑. กัมมสัทธา (Kamma saddha) คือ เชื่อกรรม

๓.๒. วิปากสัทธา (Vipaka saddha) คือ เชื่อวิปาก เชื่อผลของกรรม

๓.๓. กัมมัสสกตาสัทธา (Kammassakata saddha) คือ เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของของตน

ตอนที่ ๒ การศึกษาความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมของพุทธศาสนิกชนอำเภอเมืองนครราชสีมา

การศึกษาความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมของพุทธศาสนิกชนอำเภอเมืองนครราชสีมาเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังนี้

๑. ประชากร

ประชากร ได้แก่ พุทธศาสนิกชนอำเภอเมืองนครราชสีมา จำนวน ๔๖๔,๙๐๑ คน
 รายงานการประชุมประจำเดือนของอำเภอเมืองนครราชสีมาเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๔
 (ผนวก ก.)

๒. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ พุทธศาสนิกชนอำเภอเมืองนครราชสีมาจำนวน
 ๓๐๐ คน

๓. ตัวแปร

๓.๑ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษาและภูมิฐานะ

๓.๒ ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม คือ (๑) กัมมสัทธา เชื่อ
 กรรม (๒) วิปากสัทธา เชื่อวิบากเชื่อผลของกรรม (๓) กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อว่าสัตว์มีกรรม
 เป็นของของตน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ ความเชื่อ หมายถึง ความมั่นใจต่อสิ่งนั้น ๆ ว่าเป็นความจริง เป็นความเชื่อ
 ในสิ่งที่ควรเชื่อ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความมั่นใจในความจริง ความดีสิ่งที่ดีงามและ
 ในการทำความดี ไม่ลู่ไหลตื่นตูมไปตามลักษณะอาการภายนอก ^{๑๒}

๑.๖.๒ กฎแห่งกรรม หมายถึง กฎแห่งการกระทำ และการให้ผลของกรรม กฎ
 แห่งความแน่นอน ไม่มีความผันแปรเป็นอย่างอื่น และใครก็ไม่สามารถแทรกแซง บังคับบัญชา
 ไม่ได้ คือว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลมีได้ก็ต้องมาจากเหตุ

๑.๖.๓ กัมมสัทธา หมายถึง ความเชื่อกรรม เชื่อการกระทำ เชื่อกฎแห่งกรรม
 เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไร โดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม
 คือ เป็นความดีความชั่วมีขึ้นในตนเป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องกัน

๑.๖.๔ วิปากสัทธา หมายถึง ความเชื่อวิบาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของ
 กรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิด
 จากกรรมชั่ว

๑.๖.๕ กัมมัสสกตาสัทธา หมายถึง เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน, เชื่อ
 ว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของจะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน

๑.๖.๖ พุทธศาสนิกชน หมายถึง ประชาชนผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาของอำเภอ
 เมืองนครราชสีมา

^{๑๒} พระธรรมปิฎก,(ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ (ฉบับประมวลศัพท์),
 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๒๓๒.

๑.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความหมายและหลักธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา และงานวิจัยที่มีผู้สนใจศึกษาในแง่มุมที่แตกต่างกันไป แต่สามารถนำมาใช้เป็นความรู้ได้ ดังต่อไปนี้

พระสรณ์สิริ ปชฺชลิต ได้ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาดารานักแสดงและนักร้องสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓” จากการศึกษาพบว่า สังคมไทยแต่เดิมได้มีการปลูกฝังค่านิยมเรื่องกรรม ให้เชื่อในกฎแห่งกรรม จนมีสำนวนไทยว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และยกย่องคนดีคือ คนที่มีศีลธรรม แต่ปัจจุบันสังคมไทยได้มีค่านิยมที่เปลี่ยนไป การให้ความสำคัญเรื่องกรรมมีน้อยลง สาเหตุเพราะสังคมไทยไปรับวัฒนธรรมของชาวตะวันตกเข้ามา ยอมให้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทเพื่ออำนวยความสะดวกสบายต่อวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยในทุกเรื่อง จนส่งผลให้ความเชื่อ ค่านิยมของคนไทยเปลี่ยนไป เป็นสังคมบริโภคนิยมและวัตถุนิยม และได้สรุประดับทัศนคติเรื่องกรรม พบว่าดารานักแสดงและนักร้องกลุ่มตัวอย่าง มีระดับทัศนคติต่อเรื่องกรรมทุกด้านและในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก คือด้านกัมมัสสัทธา อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เชื่อว่า สติที่เข้มแข็งตั้งมั่นสามารถชนะความคิดที่จะก่อกรรมไม่ดีได้

กฎแห่งกรรม คือ กฎธรรมชาติ ซึ่งเป็นกฎแห่งเหตุและผล ด้านวิปាកัสสัทธา อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเชื่อว่าบุคคลทำกรรมใดไว้ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เขาต้องรับผลแห่งกรรมนั้น และไม่เชื่อว่าคนที่มีผิวพรรณผ่องใส เพราะผลแห่งกรรมดี ด้านกัมมัสสัทธาอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเชื่อว่า มนุษย์เราเลือกเกิดไม่ได้ แต่สามารถเลือกทำความดี ความชั่วได้ และสิ่งที่เกิดขึ้นกับคนในปัจจุบัน เกิดจากกรรม คือ การกระทำที่ผ่านมา และด้านตถาคตโพธิสัทธา อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเชื่อว่า พระพุทธองค์บรรลุนิพพานเกิดขึ้นมาด้วยความเพียรของพระองค์เองและแสดงธรรมโดยให้ผู้ฟังมีอิสรภาพในการใช้ปัญญา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถจัดลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ ด้านตถาคตโพธิสัทธา ด้านกัมมัสสัทธา ด้านกัมมัสสัทธา และด้านวิปាកัสสัทธา โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ ๓.๖๐ ๓.๕๖ และ ๓.๔๔ ตามลำดับ และพบว่า ดารานักแสดง และนักร้องกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีระดับทัศนคติเรื่องกรรมโดยรอบทุกด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ด้านกัมมัสสัทธา กลุ่มตัวอย่าง ที่มีอายุ ๒๑-๓๐ ปีและ ๓๑-๔๐ ปี ๒๑-๓๐ ปีและ๕๑ ขึ้นไป โสดและสมรส สมรสและหย่าร้าง ปริญญาตรีและปริญญาโท ด้านวิปាកัสสัทธา ดารานักแสดงและนักร้องกลุ่มตัวอย่าง ที่มีอายุ ๒๑-๓๐ ปีและ ๓๑-๔๐ปี ๒๑-๓๐ ปีและ ๕๑ ปีขึ้นไป โสดและสมรส สมรสและหย่าร้าง ส่วนด้านกัมมัสสัทธา ดารานักแสดงและนักร้องกลุ่มตัวอย่าง มีอายุ ๒๑-๓๐ ปีและ ๓๑-๔๐ปี ๒๑-๓๐ ปีและ ๕๑ ปีขึ้นไป ปวช. และปริญญาตรี ครอบครัว

ประกอบอาชีพธุรกิจและราชการ/รัฐวิสาหกิจมีความแตกต่างในระดับทัศนคติต่อเรื่องกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕^{๓๓}

พระมหาพิเชษฐ์ ธีรวโส (ดอกรัก) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องกรรมและสังสารวัฏในพุทธปรัชญาเถรวาท ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน” จากการศึกษาพบว่า เรื่องบทบาทของกรรมที่มีต่อมวลมนุษยชาติเอาไว้เป็นข้อคิดว่า หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาสอดคล้องกับกฎแห่งเหตุผล และสอดคล้องกับกฎศีลธรรมตามหลักสากล คำสอนของพระพุทธเจ้าล้วนเต็มไปด้วยเหตุผลทั้งหมด เรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมเป็นเรื่องที่เร้นลับหรือสับสนยากที่จะเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งด้วยปัญญาชั้นโลกียะได้ จะต้องใช้ปัญญาอันสุขุมรอบคอบเป็นเครื่องพิจารณาจึงจะเห็นได้ว่า ชีวิตของปวงสัตว์ทั้งมวลล้วนตกอยู่ใต้กฎแห่งกรรม ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ชีวิตของสรรพสัตว์อยู่ภายใต้กรรมลิขิตของตนเอง กล่าวคือทำเช่นใดย่อมได้รับเช่นนั้น กรรมเป็นของเฉพาะตน พระพุทธศาสนาจึงถูกขนานนามว่า เป็นกรรมวาที ดังพุทธพจน์ที่ว่า “สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและประณีตได้”^{๓๔}

พระมหาสมคิด ธีธมฺโม (ทานะจิตต์) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาเซน” จากการศึกษาพบว่า กรรมในพระพุทธศาสนา หมายถึง การกระทำด้วยเจตนาที่แสดงออกผ่านไตรทวารโดยถือว่าการกระทำทางใจสำคัญที่สุด ส่วนในศาสนาเซนหมายถึงวัตถุมีลักษณะเป็นอนุภาคเล็ก ๆ ละเอียดมากไม่สามารถจะรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสโดยถือว่าการกระทำทางกายสำคัญที่สุด กรรมในศาสนาทั้ง ๒ มีลักษณะเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยกล่าวคือผลย่อมสัมพันธ์กับเหตุ กรรมจำแนกเป็นหลายประเภทแต่รวมลงใน ๒ ประเภทคือ กรรมดีและกรรมชั่ว และมีทัศนะตรงกันว่าควรละกรรมทุกชนิด ด้านสังสารวัฏศาสนาทั้ง ๒ มีทัศนะตรงกันว่าตราบเท่าที่มนุษย์ยังมีกรรมก็ต้องได้รับผลของกรรมคือการเวียนว่ายตายเกิดต่อไป การเวียนว่ายตายเกิดเช่นนี้เรียกว่าสังสารวัฏ ในด้านที่แตกต่าง พระพุทธศาสนามีทัศนะว่า สังสารวัฏ หมายถึงการวนเวียนอยู่ในวัฏฏะ ๓ ฝ่ายศาสนาเซนมีทัศนะว่า สังสารวัฏ หมายถึงการติดข้องอยู่กับอนุภาคของกรรม ด้านการหลุดพ้นพระพุทธศาสนาเรียกว่านิพพาน หมายถึงการดับกิเลส ฝ่ายศาสนาเซนเรียกว่าโมกษะ

^{๓๓} พระสรณัสนิธิ ปชชลิโต (โททอง), “ทัศนคติเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาดารานักแสดงและนักร้องสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๑.

^{๓๔} พระมหาพิเชษฐ์ ธีรวโส (ดอกรัก), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องกรรมและสังสารวัฏในพุทธปรัชญาเถรวาท ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๑๓๔.

หมายถึงการที่ชีวิตจะเป็นอิสระจากอนุภาคของกรรม แม้คำเรียกจะแตกต่างกันแต่มีนัยตรงกันคือ เป็นการหลุดพ้นจากทุกข์และสิ้นสุดการเกิดใหม่ ส่วนข้อปฏิบัติเพื่อการบรรลุสภาวะดังกล่าว พระพุทธศาสนาเน้นการปฏิบัติตามทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ฝ่ายศาสนาเซนเน้นการทรมานตัวเอง (อัสติกัลมถานุโยค)^{๑๕}

พระมหาสมชัย สิริวฑฺฒโน (ศรีนอก) ได้ศึกษาเรื่อง “หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงลูกทุ่งไทย” จากการศึกษาพบว่า คนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา ส่วนมากมีความเชื่อเรื่องกรรมเก่ากรรมใหม่ โดยมีความเชื่อว่า เป็นเพราะกรรมเป็นตัวผลักดัน จึงทำให้มีชีวิตในชาตินี้มีความแตกต่างกัน และมีไม่น้อยที่พยายามยกเอาเรื่องกรรมเวร ไปสอดคล้องกับเรื่องของความรัก และยังนำไปตัดสินเรื่องของความจน รวย โดยเชื่อว่าคนที่ร่ำรวยในชาตินั้น เป็นเพราะกรรมดีที่สร้างไว้ในชาติปางก่อน แม้กระทั่งการพลัดพรากจากกัน ก็ยังมีความเชื่อว่าเป็นเพราะกรรมเวร^{๑๖}

พระมหาประคัตต์ อคฺคปญฺโญ (ซ่งแสง) ได้ศึกษาเรื่อง “ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับกฎแห่งกรรมของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน” จากการศึกษาพบว่า ชาวพุทธไทยในปัจจุบันเชื่อเรื่องกรรมตามหลักของศาสนาที่ว่า “ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่วย่อมได้ผลชั่ว” แต่ก็ยังไม่ทราบว่าจะได้ผลดี หรือผลชั่วที่ใด เวลาใด ในลักษณะอย่างไร จึงต้องอาศัยโหราศาสตร์พยากรณ์โดยอาศัยจุดกำเนิดคนกับการโคจรของดวงดาวบนท้องฟ้า มาเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบดาวศุภเคราะห์ จะบอกผลกรรมดี ดาวบาปเคราะห์ จะบอกผลกรรมชั่ว เมื่อทราบแล้วจะได้เตรียมตัวเตรียมใจให้ถูกต้องกับการที่จะต้องเผชิญกับเหตุดีและเหตุร้าย และชาวพุทธยังประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งเกี่ยวกับโหราศาสตร์เกือบทุกเรื่อง ดังนั้น จึงมีผลให้ความเชื่อของชาวพุทธไทย โดยเฉพาะปัจจุบันเป็นไปในลักษณะที่เชื่อเรื่องโหราศาสตร์ แต่ไม่เน้นหนัก แต่จะเน้นเรื่องกฎแห่งกรรมและบาปบุญคุณโทษมากกว่า^{๑๗}

พระอุทัย จิรธมฺโม (เอกสะพัง) ได้ศึกษาเรื่อง “ทัศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยปัจจุบัน” จากการศึกษาพบว่า ความแน่นอนของกรรม นักศึกษาธรรมะที่กล่าวว่าเป็นกฎธรรมชาตินั้น มักนำไปเทียบ

^{๑๕} พระมหาสมคิด ธีรธมฺโม (ทานะจิตต์), “การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาเซน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๙๕.

^{๑๖} พระมหาสมชัย สิริวฑฺฒโน (ศรีนอก), “หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงลูกทุ่งไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๓๔๒-๓๔๓.

^{๑๗} พระมหาประคัตต์ อคฺคปญฺโญ (ซ่งแสง), “ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับกฎแห่งกรรมของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๐-๑๐๑.

กับความแน่นอนของพืช กล่าวคือ พืชพันธุ์ใดก็ตามเมื่อปลูกลงไป在地แล้ว ก็จะผลิดอกออกผลมาเป็นพันธุ์เดิมของตน โดยสิ่งแวดล้อมไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นพันธุ์อื่นไปได้กรรมก็เช่นเดียวกัน เมื่อทำไปแล้วทั้งดีและชั่ว สิ่งแวดล้อมหรือกาลเวลา ไม่สามารถเปลี่ยนกรรมดีให้เป็นกรรมชั่ว และกรรมชั่วให้เป็นกรรมดีได้^{๑๘}

นางนัฏกร อาชะวะบูล ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาหลักกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เฉพาะกรณีเรื่อง “เจ้ากรรมนายเวร” จากการศึกษาพบว่า หลักกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ เฉพาะกรณีเรื่องเจ้ากรรมนายเวร ที่ออกอากาศระหว่างวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ถึง ๓ มกราคม ๒๕๕๔ เพื่อวิเคราะห์ว่าการนำเสนอเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม ถูกต้องตรงตามหลักพระพุทธศาสนาหรือไม่ ละครช่วยให้ผู้ชมเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักกรรม และมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตหรือไม่ เพียงใด และสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๑. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้พื้นฐานทั่วไปในหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา และในเรื่องของกรรมและกฎแห่งกรรมโดยภาพรวม อยู่ในระดับดี ยืนยันในหลักคำสอนที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”

๒. ละครช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของกรรมและกฎแห่งกรรม ตามหลักพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น

๓. แนวความคิดและวิถีชีวิตหลังจากชมละคร เปลี่ยนแปลงไปในทางดีคือ คิดดี พูดดี และทำความดียิ่งขึ้น ด้วยเกรงกลัวบาป

๔. กลุ่มตัวอย่างร้อยละ ๙๐ มีความเห็นว่า ควรจัดสร้างละครโทรทัศน์ที่ใช้หลักกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนของเรื่อง ให้มากกว่านี้ โดยให้เหตุผลว่า โทรทัศน์เป็นสื่อสารมวลชนที่เข้าถึงประชาชนได้ง่าย รวดเร็ว ทุกเพศทุกวัย และทุกพื้นที่ ละครโทรทัศน์จึงจัดว่าเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่หลักธรรมอย่างได้ผลประการหนึ่ง^{๑๙}

พระครูไพศาลสุทธิคุณ (สมชาย พึ่งสันเทียะ) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาต่อสถาบันพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนจังหวัดนครราชสีมา : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตการปกครองคณะสงฆ์” จากการศึกษาพบว่า บุคคลที่นับถือพระพุทธศาสนา นั้น จะต้องมีความศรัทธา คือ ความเชื่อในเรื่องกรรม เชื่อเรื่องของการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อในเรื่องของวิบากแห่งกรรมอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นความเชื่อขั้นพื้นฐานของผู้ที่นับถือ

^{๑๘} พระอุทัย จิรภูมิ (เอกสะพัง), “ทัศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๑.

^{๑๙} นางนัฏกร อาชะวะบูล, “ศึกษาหลักกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เฉพาะกรณีเรื่อง “เจ้ากรรมนายเวร””, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑๐.

พระพุทธศาสนาเถรวาท ความสำคัญในหน้าที่ของศรัทธา คือ ศรัทธาเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็มีหน้าที่ ๒ ประการ คือ ทำหน้าที่ทำลายอัสถิยะ คือทำลายความเป็นผู้ไม่มีศรัทธา ความไม่เชื่อ ความไม่ศรัทธา ไม่น้อมใจเชื่อ ไม่ศรัทธาปลงใจเชื่อ หากคุณสมบัติของบุคคลเรียกว่า อัสถิยะ หมายถึงบุคคลผู้ไม่มีศรัทธา ผู้ไม่มีความเชื่อ อัสถิยะนี้จัดเป็นองค์ธรรมข้อหนึ่งที่เป็นเครื่องปิดทางปัญญา ทำตนเองไม่สามารถได้รับรู้เรื่องใหม่จากทำตนเคยรู้ศรัทธาเป็นเครื่องกำจัดอัสถิยะได้ ตามพระพุทธพจน์ว่า ความเชื่อเป็นทางดับสนิทของบุคคลผู้ไม่ศรัทธา เมื่อความเชื่อเกิดขึ้นความไม่เชื่อก็ดับสนิทหายไป การกำจัดความไม่เชื่อให้ดับหายไป จึงเป็นหน้าที่โดยตรงของศรัทธา เพราะคนที่ไม่มี ความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น เรื่องการทำบุญ คนที่เชื่อก็จะชอบทำบุญ คนที่ไม่มี ความเชื่อก็จะไม่ทำบุญ^{๒๐}

พระมหาธีรธรรมสาร (แสงสีสม) ได้ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ของกรรม และการเกิดใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการระลึกชาติ” จากการศึกษาพบว่า การที่บุคคลต่าง ๆ ระลึกชาติได้นั้น ล้วนเกิดมาจากเหตุปัจจัยตามที่ได้แสดงไว้ในพระไตรปิฎก อรรถกถา และในพระธรรมของนักปราชญ์ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศทั้งสิ้น อีกทั้ง ยังทำให้ค้นพบเหตุปัจจัยที่ทำให้ระลึกชาติได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย บุคคลที่มีความเชื่อเรื่องกรรมและผลของกรรม ตลอดจนเรื่องราวการระลึกชาติได้ของบุคคลต่าง ๆ อันเป็นเครื่องยืนยันว่ากรรมและการให้ผลของกรรม คือ การเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิต่าง ๆ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง จะเป็นผู้มีหิริโอตตัปปะ กล่าวคือ ความอายชั่วกลัวบาปสูง ตลอดจน ทำให้บุคคลที่มีความลึกลับสงสัย และยังไม่เชื่อ หลายนาน คน เมื่อได้ศึกษาเรื่องนี้แล้ว หหมดความสงสัยและมีความเชื่อเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้บุคคล เหล่านี้ได้ลด ละ เลิก การกระทำที่ไม่ดี ที่ตนเองเคยทำมาก่อนลงได้ ซึ่งก็เท่ากับเป็นการส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรมไปด้วย”^{๒๑}

นางสาวสุจิต พรศิริประสาธ ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กฎแห่งกรรม : ศึกษาเฉพาะงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์” จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันคนส่วนใหญ่ไม่ได้ อ่านพระไตรปิฎก อีกทั้งมีความไม่เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมเนื่องจากระยะเวลาการส่งผลของ กรรมที่เป็นรูปธรรมไม่สามารถเห็นได้ชัดเจนนัก ถึงแม้ว่าการส่งผลของกรรมมีอยู่ซึ่งเกิดขึ้น ทันทีหลังจากกระทำความผิดนั้น ๆ แล้ว แต่คนมักจะมองข้ามไป ทำให้คนหลงผิดทำกรรมชั่วกัน มากขึ้น การเห็นผลของกรรมที่เป็นรูปธรรมจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์ไม่น้อย ซึ่งเรื่องเล่าใน

^{๒๐} พระครูไพศาลสุทธิคุณ (สมชาย พึ่งสันเทียะ), “ การศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาต่อสถาบัน พระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนจังหวัดนครราชสีมา : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตการปกครองคณะสงฆ์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒)

^{๒๑} พระมหาธีรธรรมสาร (แสงสีสม) “ ความสัมพันธ์ของกรรมและการเกิดใหม่ที่มี อิทธิพลต่อการระลึกชาติ ” *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๙๒

พระไตรปิฎก ธรรมบทต่าง ๆ มีประโยชน์ในระดับหนึ่ง แต่เนื่องจากปัจจุบันวัฒนธรรมประเพณี การดำรงชีพในแต่ละสังคมมีความเปลี่ยนแปลงซับซ้อนมากขึ้นกว่าในสมัยพุทธกาล ทำให้ไม่สามารถเทียบเคียงเลียนแบบได้มากนัก งานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ เป็นการบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งเรื่องของตนที่ได้ประสบเองและของบุคคลอื่นเกี่ยวกับการกระทำความดีกรรมชั่ว ผลของการกระทำ ซึ่งสามารถพอมองเห็นได้เป็นรูปธรรมในงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ นอกจากจะเขียนถึงเรื่องกรรมแล้ว ยังเขียนถึงความลึกลับของวิญญูณ การเป็นห่วงใยชนไทย และเรื่องอื่น ๆ”^{๒๒}

อัมพร หุตะสิทธิ์ ได้ศึกษาเรื่อง “กรรม ๑๒ และการให้ผล” จากการศึกษาพบว่า กรรมนั้นมีความแน่นอน การที่กรรมเป็นกฎธรรมชาตินั้น เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับพืชพันธุ์ ก็จะทำให้เห็นว่า เมื่อเราปลูกพืชพันธุ์ใดลงไปในดินแล้ว พืชพันธุ์นั้นจะผลิดอกออกผลออกมาเป็นพันธุ์เดิมของตน เช่น ปลูกมะม่วง โดยสิ่งแวดล้อมไม่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นพืชพันธุ์อื่นได้ กรรมก็เช่นเดียวกัน เมื่อบุคคลกระทำลงไปแล้ว ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว สิ่งแวดล้อม หรือกาลเวลาก็ไม่อาจเปลี่ยนกรรมดีให้เป็นกรรมชั่ว และเปลี่ยนกรรมชั่วให้เป็นกรรมดีไปได้^{๒๓}

จากการศึกษาทบทวนเอกสารการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่าหลักของศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้มุ่งไปที่ความเชื่อที่ยึดหลักกรรม คือ การทำดีทำชั่ว ผลของกรรมดีและชั่วเป็นต้น บุคคลจะได้ดีหรือชั่ว ได้รับสุขหรือทุกข์ ก็เพราะกรรม หรือการกระทำของตนเองทั้งสิ้น หากเราไม่ดำเนินตามทางที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ แม้จะสวดมนต์หรือวิงวอนขออภัย ก็ไม่อาจจะช่วยให้เราพบความดีและความสุขได้ ถ้ามนุษย์จะมีความสุขได้ด้วยความภาคภูมิใจและวิงวอนมนุษย์เราก็คงไม่ต้องทำอะไร เนื่องจากกรรมเป็นตัวแปรที่จะผลักดันให้ไปเกิดเป็นอะไรก็ได้ชีวิตของเราเดินทางไปในสังสารวัฏ กฎแห่งกรรมจึงมีความสัมพันธ์กันกับผลของกรรมอย่างแน่นแฟ้น จะเห็นได้ว่าเมื่อบุคคลมีกิเลสอยู่ การกระทำของเขาก็หาไร้ผลไม่และการสิ้นกรรมจึงหมายถึงการสิ้นสุดแห่งการเวียนว่ายตายเกิดนั่นเอง

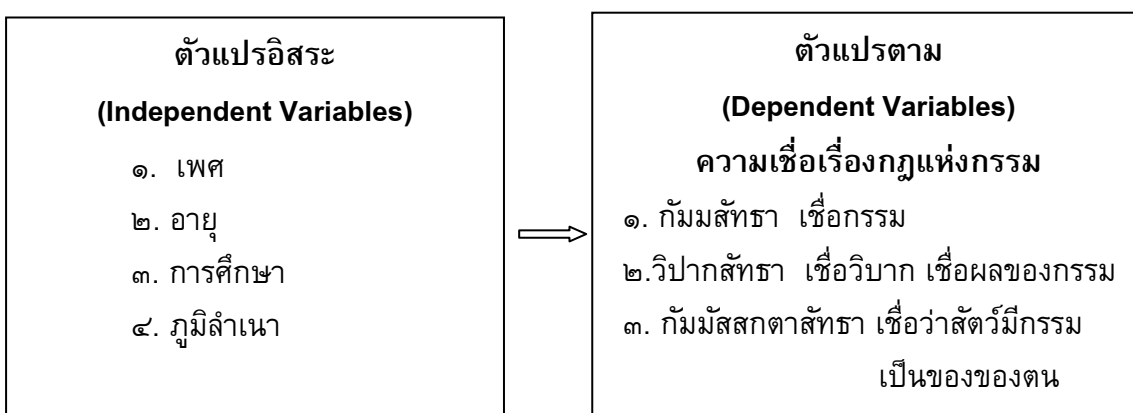
^{๒๒} นางสาวสุจิต พรศิริประสาธ, “การศึกษาวิเคราะห์กฎแห่งกรรม : ศึกษาเฉพาะงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๔๒.

^{๒๓} อัมพร หุตะสิทธิ์, “กรรม ๑๒ และการให้ผล”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (โครงการบัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๖), หน้า ๓๕๑.

๑.๘ กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อรรถฎีกา ที่เกี่ยวกับความเชื่อ เรื่องกรรม และการให้ผลของกรรม (กฎแห่งกรรม) ตลอดจนในหนังสือบทความของผู้ที่มีประสบการณ์และความรู้ในเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการจัดทำเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา วิจัยครั้งนี้ด้วย

กรอบแนวคิด

๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๙.๑ ทำให้ทราบความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๙.๒ ทำให้ทราบความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมของพุทธศาสนิกชนอำเภอเมือง นครราชสีมา

๑.๙.๓ ทำให้ทราบความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมของพุทธศาสนิกชนอำเภอเมือง นครราชสีมา ตามกรอบตัวแปรที่กำหนดคือ เพศ อายุ การศึกษา ภูมิลำเนา มีระดับความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

๑.๙.๔ ทำให้ทราบระดับความเชื่อที่เป็นข้อมูลทางวิชาการซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาและเผยแพร่แก้ไขปัญหของสังคมสำหรับผู้ที่มีความสนใจพร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป